

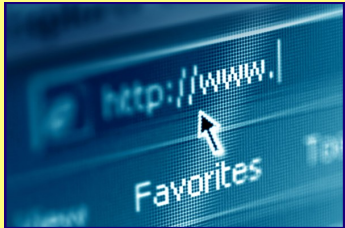
De nachtzwaluw is zeer gevoelig voor hard geluid. Op het kampeerterrein komen de harde geluiden van ons. Daarom zijn radio's verboden en moeten we opletten bij nachtspelen. Niet gaan scheeuwen tijdens het nachtspel, daarmee verjaag je de dieren.

Vogelsoorten die op het terrein op de grond broeden zijn bijzonder kwetsbaar. Vooral in de periode maart tot en met mei. Wees hiervan bewust, ben voorzichtig en verstoor hun nestplaatsen niet.



Meer weten of geluid van vogels horen?

- [www.vogelvisie.nl](http://www.vogelvisie.nl)
- [www.ivnvechtplassen.org/ivn\\_vogels\\_niet\\_vechtstreek](http://www.ivnvechtplassen.org/ivn_vogels_niet_vechtstreek)
- [www.vogelbescherming.nl](http://www.vogelbescherming.nl)



## Achter 't Heezerenbosch, aangenaam primitief !

Scouting Labelterrein 'Achter 't Heezerenbosch' is een van de weinige plaatsen in Nederland waar je nog echt primitief kunt kamperen. Om de bezoekers hierbij te helpen geeft het terrein verschillende folders uit met tips om 'aangenaam primitief' te kamperen.

Folders en informatie op: [www.heezerenbosch.scouting.nl](http://www.heezerenbosch.scouting.nl)

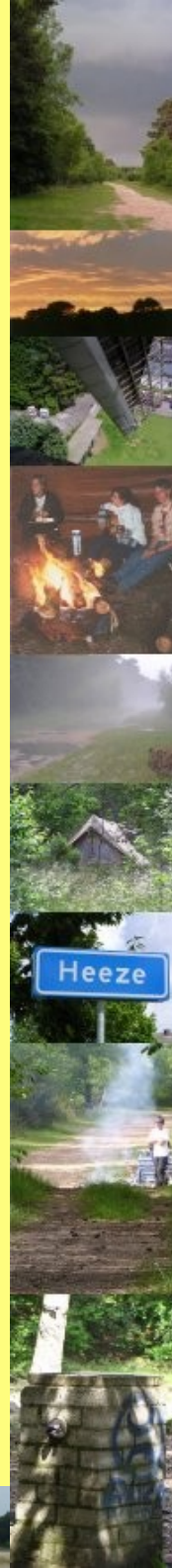
16

# Wat hoor ik, wat zie ik ?



## Vogels op en rond het kampeerterrein

Scouting labelterrein  
Achter 't Heezerenbosch  
Heezerenbosch 30  
5591 TA Heeze (N-Br)  
[www.heezerenbosch.scouting.nl](http://www.heezerenbosch.scouting.nl)



Op het scouting kampeerterrein Achter 't Heezenbosch komen veel vogels voor. Tijdens een inventarisatie die in 2009 is uitgevoerd door het IVN Heeze-Leende zijn ongeveer dertig vogelsoorten waargenomen. Sommige vliegen alleen maar over, andere broeden en zoeken hun voedsel op het terrein. Ook op de heidevelden rond het kampeerterrein komen enkele bijzondere vogelsoorten voor. Omdat deze bijzondere vogelsoorten hier voorkomen is het hele gebied rond het kampeerterrein uitgeroepen tot een Natura 2000 gebied. Dit is een natuurgebied waar een bijzonder type natuur voorkomt. Dat betekent dat er bijzondere en/of zeldzamen planten en dieren leven. Rond het kampeerterrein bestaat de bijzondere natuur vooral uit schrale zandgrond, vennen, heide en natuurlijk het bos.

In deze folder kun je informatie vinden over vogelsoorten die op het terrein voorkomen en hoe je deze vogels kunt waarnemen. Na enige oefening kun je misschien wel de bijzondere vogels waarnemen die je normaal niet te zien krijgt. Of kun je de herkomst van bepaalde geluiden in het bos beter thuis brengen.

## Vogels waarnemen

### Wat heb je nodig?

- Goede ogen en oren.
- Veel geduld.
- Tijd om vaak buiten te zijn.
- Camoeflagekleding of gewoon donkere kleding (bruin/groen).
- Een verrekijker.
- Een vogelboek.
- Goede sluiptmethode.
- Een CD met vogelgeluiden



### Hoe ga je te werk?

Als je vogels wilt leren kennen, moet je eerst je ogen en oren goed gebruiken en alert moeten zijn op elke kleine beweging en

dat de eieren lijken op de eieren van de gastvogels. Meestal komt het ei van de koekoek eerder uit dan de andere eieren in het nest. De jonge koekoek gooit, vlak nadat hij uit het ei is gekropen, de andere eieren en eventuele jongen over de rand van het nest. Al het door de gastvogels aangevoerde voedsel is dan voor het koekoekskuiken. Het vrouwtje legt in ieder nest één ei en bezoekt op deze manier ongeveer tien nesten per broedseizoen.

## Invloed kamperen op vogels

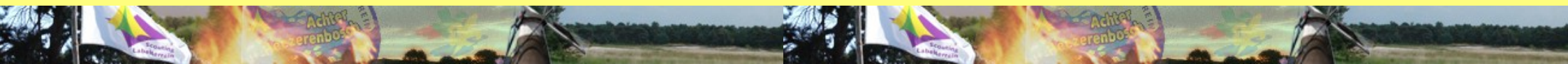
Al ben je het je niet bewust, op scoutingkampeerterrein "Achter 't Heezenbosch" komen veel soorten vogels voor waaronder enkele hele zeldzame soorten. Als kampeerders en scouts helpen we bij het in stand houden van deze vogelrijkdom.

Vele vogels leven van insecten. Insekten leven onder anderen in levende en dode bomen. Hak daarom geen bomen om en haal geen (dode) takken van levende bomen af. Als je goed naar de dikke stukken hout op de grond kijkt zie je dat hierin veel insecten leven. Laat dikke stukken dood hout dus liggen.



Enkele vogels broeden in holtes in bomen. Deze komen vooral in oude, zieke en dode bomen voor. Vernietig deze nestplaatsen niet en laat dode bomen staan. Dood hout leeft!!!

Sprokkelen en zagen aan omgevallen bomen houdt het terrein open. Dat heeft er voor gezorgd dat het terrein aantrekkelijk is geworden voor veel dieren. Sprokkelen mag wel, daarmee helpen we de vogels op het terrein.





## Roodborsttapuit

In de unieke natuur rond het kampeerterrein leeft ook de roodborsttapuit. Het goed verborgen nest wordt op of net boven de grond gebouwd. Vanaf een uitkijkpost in het territorium wordt het grootste deel van het voedsel opgespoord. Het voedsel bestaat uit insecten en ander kleine diertjes. Roodborsttapuiten zoeken hun voedsel en nestgelegenheid in open gebieden met veel hoogteverschillen in de plantengroei. Vaak zijn dit overgangszones van open gebied (heide) naar bos. De toppen van lage bomen en struiken worden veel als uitkijk- en zangpost gebruikt. Het nest wordt laag bij de grond gemaakt, goed verscholen in een dichte vegetatie.



*roodborsttapuit*

## Koekoek

De koekoek is nog niet waargenomen op het kampeerterrein. Je kunt de koekoek er echter wel horen. De koekoek is te herkennen aan zijn veelvuldig te horen zanggeluid....Je raad het al.... "Koekoek". Er zijn in Nederland tussen de 5000 en 10000 broedparen. Door dit lage aantal is de koekoek een beschermde soort. De koekoek is een schuwe vogel die zich zelden laat zien. Het mannetje heeft een grijze bovenzijde, maar bij het vrouwtje bestaan twee kleurvarianten: grijs en bruin. In de vlucht vallen de spitse vleugels op, die doen denken aan de vleugels van een valk. De koekoek is een broedparasiet en laat het broeden en grootbrengen van de jongen over aan andere vogels. De koekoek is hierin dermate gespecialiseerd



*koekoek*



elk klein piepje. Je zult je sluipgang moeten oefenen om een vogel stilletjes te benaderen om hem beter van dichtbij te kunnen zien. Hierbij komen geduld en camouflagekleding goed van pas!! Als de vogel niet wegvliegt, kijk dan goed en neem de



bijzondere kenmerken in je op. Wanneer je een vogelboek bij je hebt kun je de vogel meteen opzoeken. Anders maak je aantekeningen over de details van de vogel en de plaats waar hij zit of maak je een tekening van de vogel, zodat je hem later thuis kunt opzoeken.

"Achter 't Heezerenbosch" is een mooie plek om alleen of in klein groepje naar vogels gaan kijken. Ook je eigen tuin is een prima plek om vogels te leren kennen. Met een verrekijker wordt het gemakkelijker om een vogel te zien. Je kunt jezelf veel leren, maar het gaat sneller als je in het begin met een groepje gaat, waar een of meer vogelkenners bij zijn. Het helpt ook om jezelf vragen te stellen, zoals:

- Hoe ziet de vogel eruit: wat zijn de bijzondere kenmerken?
- Hoe groot is de vogel: groter of kleiner dan een merel? Groter of kleiner dan een mus?
- Waar zit de vogel: in bos, hei, veld of moeras? Hoog of laag?
- Hoe gedraagt de vogel zich?

De opvallende en fel gekleurde vogels zijn gemakkelijk te zien en ook gemakkelijk te vinden in een vogelboek. Als je die kent, dan blijft er een hele groep vogels over die moeilijke kleuren hebben: bruin-grijs, groen-grijs, geel-bruin. Ze hebben geen opvallende kenmerken en zijn moeilijk te vinden in het vogelboek. Dan wordt het belangrijk om ook de vogelgeluiden te leren kennen, om op die manier de vogels te kunnen herkennen.





Fitis



Tjif-tjaf



Een mooi voorbeeld zijn de fitis en de tjif-tjaf. Deze twee vogels zijn erg moeilijk van elkaar te onderscheiden. Hun zang is echter erg verschillend en daardoor kun je ze goed uit elkaar houden. De tjif-tjaf heeft een korte zang, het lijkt net of hij zijn eigen naam roept. De zang van de fitis is veel langer, het is een lange riedel van aflopende noten. Wanneer het geluid niet te horen is, wordt de vogel vaak spottend de fitjaf genoemd.

Niet alle vogels kun je het hele jaar door waarnemen. Vooral de vogels die van vliegende insecten leven trekken in het najaar weg naar Zuid-Europa of zelfs naar Afrika en komen pas weer in het voorjaar terug. Dat zijn de trekvogels. Voorbeeld van trekvogels zijn zwaluwen, de fitis en de tjif-tjaf. Het is erg leuk om er een wedstrijdje van te maken wie in het voorjaar het eerst de tjif-tjaf weer hoort. Duiven, kraaien, gaaien, mezen, roodborsten en vinken zijn voorbeelden van vogels die je het hele jaar door kunt zien. De winterkoning laat zich zelfs het hele jaar door zien en horen!

De Vogelbescherming, de IVN-afdelingen (Instituut voor Natuurbescherming en Milieueducatie) en het KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging) kunnen je verder op weg helpen om een goede vogelaar te worden. Er zijn goede CD's en DVD's in de boekhandel te koop met de geluiden van alle Europese vogels. En ook op internet kun je veel informatie vinden over vogels herkennen en vogelgeluiden zijn er te beluisteren.

Wij vinden vogels spotten een spannende bezigheid. Hopelijk vind jij dat ook!!!!



## Natura 2000 vogels rond het kampeerterrein

### Nachtzwaluw

Nachtzwaluwen zijn zeer zeldzaam en beschermd, er komen slechts 1000 broedparen in Nederland voor. Rond het scouting kampeerterrein zijn ze te vinden op de heide velden en op de overgang van heide naar bos. Het nest van de nachtzwaluw bevindt zich op de grond,

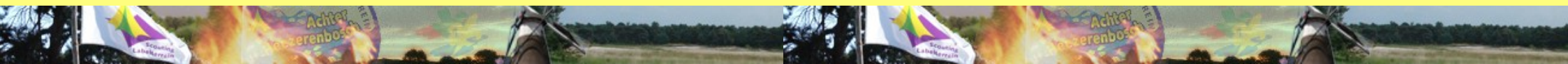
de vogel heeft graag enkele bomen als schuil- en zangplaats in de buurt. Het verenkleed van de nachtzwaluw heeft een bruine kleur met een witte tekening. Daardoor is de vogel nauwelijks zichtbaar op een ondergrond zoals boomschors of bladeren.

De nachtzwaluw wordt pas actief tijdens de schemering en gaat de hele nacht door. De mannetjes hebben een zeer herkenbaar zanggeluid. Overdag valt de nachtzwaluw niet op door zijn schutkleur, hij zit dan tegen de grond of een boomtak gedrukt. De nachtzwaluw eet bijna alleen maar insecten, die in de vlucht gevangen worden. Om insecten te vangen kan de snavel erg ver worden opengesperd. Je



nachtzwaluw

zult deze vogel waarschijnlijk niet zien op het terrein, maar als je in het schemer een vreemd vogelgeluid hoort kan dit het geluid van de nachtzwaluw zijn.







*roodborst*



*merel*



*zwartkop*



*zanglijster*



*goudhaantje*



*tjif-tjaf*



*zwarte kraai*



*vink*

## Vogels op het terrein

### Duiven

Er komen twee soorten duiven voor op het terrein de houtduif en de turkse tortel. Beide soorten maken veel lawaai en zijn eenvoudig te zien als je om je heen kijkt. Ze leven van de zaden en bessen die op en rond het terrein voorkomen. De houtduif is gemakkelijk te herkennen aan de witte vlek



*houtduif*



*turkse tortel*

in zijn nek. Zijn zang bestaat uit een roekoe kreet. De turkse tortel is door het lichtbruine verenkleed met de zwarte streep in de nek ook eenvoudig te herkennen. Het is mogelijk dat op het terrein ook nog een derde duivensoort voorkomt: de zeldzamere holenduif.

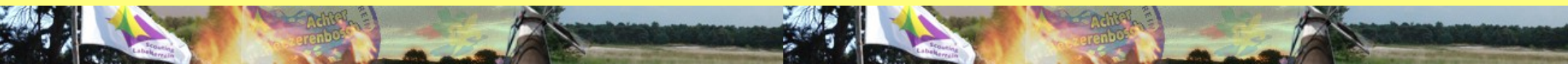
De holenduif broedt als enige Nederlandse duif in holen, zoals bijvoorbeeld verlaten nesten van spechten, nestkasten en konijnenholen. Deze holen zijn waarschijnlijk voldoende aanwezig in de oude dennen op het terrein. Duiven leven van zaden; oogstresten op de akkers rond het terrein, gevallen bessen en ander beschikbaar voedsel.



*holenduif*

### Mezen

Mezen zijn kleine vogels met een dicht, zacht verenkleed, dat vaak grijs of bruin van kleur is. Ze hebben tekeningen in zwart met wit, blauw en geel. Het voedsel van mezen bestaat voornamelijk uit insecten. Ze eten ook zaden en vruchten, dat doen ze vooral in de winter als er geen insecten zijn. De meeste mezen broeden slechts één keer per jaar, maar leggen dan wel tot 15 eieren per nest!!





*koolmees*

Op het terrein zijn 5 mezensoorten waargenomen. Naast de veel voorkomende pimpelmees en koolmees komen ook minder algemene soorten voor zoals de staartmees, kuifmees en zwarte mees. Als je de foto's van deze mezen bekijkt is duidelijk waar hun naam vandaan komt.



*pimpelmees*



*staartmees*

Zowel de kuifmees als de zwarte mees leven vooral in naaldbomen die op het terrein voldoende aanwezig zijn. Kuifmezen, koolmezen,



*zwarte mees*



*kuifmees*

pimpelmezen en zwarte mezen zijn holenbroeders; ze bouwen het nest bij voorkeur in een oude boom, waarin de vogel een geschikte nestholte of spleet kan vinden. Ook verlaten muizengangen worden soms als nestholte gebruikt. De staartmees bouwt een nest van grassen en mossen.

## Tik tik tik

Als je iets op bomen hoort tikken dan zijn het zeer waarschijnlijk spechten. Op het terrein komen de grote bonte specht en de zeldzamere zwarte specht voor. Spechten maken veel lawaai door hun zang en het tikken op de bomen. Wil je ze zien dan moet je iets meer je best doen. Weet de specht waar jij zit dan

Het mannetje van de gekraagde roodstaart is door de oranje onderzijde en de zwarte rug een opvallende vogel. Ook aan de zwarte keel en het witte voorhoofd is de vogel goed te



*gekraagde roodstaart*

herkennen. Het vrouwtje heeft een minder opvallend verenkleed, dat op de staart na voornamelijk grijsbruin van kleur is. De gekraagde roodstaart kun je vaak zien zitten in een rechtopstaande positie op een zitpost, waarbij de staart voortdurend trilt. Vanaf deze zitpost jaagt de vogel op insecten die op de grond gevangen worden. De gekraagde roodstaart heeft een herkenbare zang, bestaande uit een aantal *ie* tonen, gevolgd door een zachte triller. De vogels broeden in boomholten met een ovale

opening, waarbij het mannetje vaak vanuit de opening zijn zang voordraagt. In de winter trekken de gekraagde roodstaarten naar Afrika om te overwinteren.

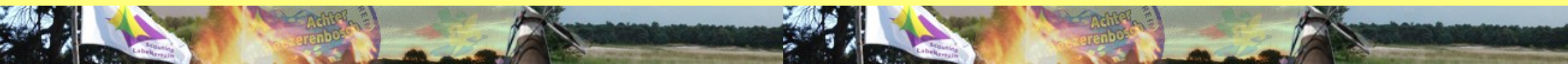
## Andere bekende soorten die je kunt zien en horen op Achter 't Heezenbosch



*winterkoning*



*heggemus*





De grauwe vliegenvanger is een beschermde vogelsoort. Het is een onopvallend grijs gekleurde vogel met een lichte onderzijde die bezet is met dunne lengtestrepen. Grauwe vliegenvangers zitten doorgaans rechtop en bewegen daarbij voortdurend de vleugels en staart met korte rukken. Het hoofdvoedsel van de vogel bestaat uit insecten. De grauwe vliegenvanger jaagt vanaf een open uitkijkpost en doet daarbij uitvallen naar passerende insecten. Zoals bij de meeste vogels die insecten in de vlucht vangen heeft ook de grauwe vliegenvanger een brede snavelbasis. De grauwe vliegenvanger broedt in een open holte in een boom.



*grauwe vliegenvanger*



*matkop*

Ook de matkop is een beschermde vogelsoort. De matkop heeft een onopvallend grijsbruin verenkleed, met een zwarte kopkap en witte wangen. De roep van de matkop is een nasaal *pèh pèh pèh*. De matkop geeft de voorkeur aan vochtige gebieden. De vogel eet 's zomers voornamelijk insecten, maar gaat in de winter over op het eten van zaden.

De boompieper is een onopvallende vogel, die langs open stukken op het terrein is waar te nemen. De vogel is echter het best te herkennen aan de zang. Hij zingt vanaf een hoge positie of tijdens een zangvlucht: al zingend vliegt hij de lucht in en laat zich dan plotseling als een parachutje naar beneden glijden en roept dan *tsjuuw-tsjuuw-tsjuuw*. De boompieper bouwt zijn nest goed verstopt op de grond.



*boompieper*



*zwarte specht*

kruipt de specht naar de achterkant van de boom. Probeer dus uit te vinden in welke boom de specht zit. Loop er dan niet op af maar loop in een wijde boog om de boom heen tot dat je de specht ziet. Het kenmerk van een specht is de rechte, scherpe snavel, waarmee de vogels kunnen hakken in het hout van bomen. Dat doen ze om voedsel te zoeken of voor het bouwen van een nestholte. Met de korte maar krachtige poten kunnen de vogels zich probleemloos verticaal langs boomstammen verplaatsen. Insecten vormen het belangrijkste voedsel en om deze uit spleten en gaten in het hout te kunnen halen hebben de meeste spechten een zeer lange en kleverige tong.

Zwarte spechten eten vooral houtmieren, die leven onder de bast van dode bomen. Geen houtmieren? Geen zwarte spechten! De nesten worden in een broedholte in een boom gemaakt, die

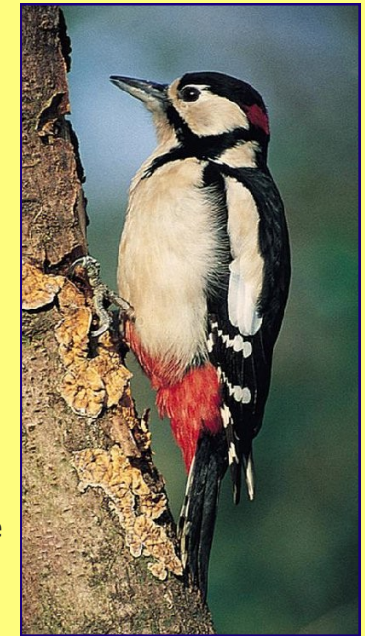
te bereiken is door een gang met een bocht erin.

De zang van zowel de zwarte als de groene specht is een lachend geluid.

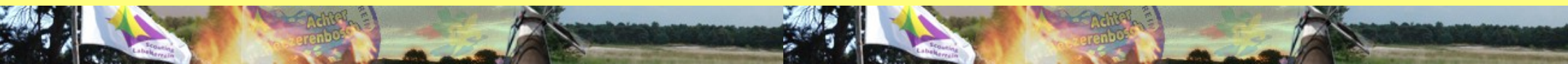


*boomklever*

Ook de boomklever en boomkruiper hakken op bomen op zoek naar insecten. De boomklever is de enige Nederlandse vogel die ook met de kop naar beneden en omlaag over de boomstam kruipt. Behalve insecten



*grote bonte specht*



worden vooral in de winter ook noten en zaden gegeten. De boomklever breekt noten soms open door ze in een spleet te klemmen en er met de snavel op te hakken. In het najaar legt de boomklever een ruime wintervoorraad van zaden en noten aan. Het nest wordt bijna altijd in een boomholte gebouwd. Hierbij maakt de vogel de grootte van de ingang precies op maat, te kleine openingen worden groter gehakt, terwijl te grote openingen gedeeltelijk dichtgemetseld worden met een mengsel van modder en speeksel.



*boomkruiper*

De boomkruiper is door zijn gevlekte, bruine rug uitstekend gecamoufleerd op de meeste boomstammen. Tijdens het zoeken naar voedsel kruipt de boomkruiper in een spiraal van onder naar boven langs boomstammen. De staart bestaat uit stijve pennen en wordt door de vogel als ondersteuning tijdens het klimmen gebruikt. De vogel blijft het gehele jaar in hetzelfde gebied en nestelt in boomspleten of achter boomschors.

## Roofvogels

Op het terrein komen roofvogels zoals de torenvalk en buizerd op bezoek maar ze broeden er niet. De buizerd is de meest voorkomende roofvogel van Nederland. Op warme dagen is de buizerd vaak hoog in de lucht te zien, waar de vogel in cirkels op de opstijgende warme lucht zweeft. Als het weer hiervoor niet geschikt is, dan jaagt de vogel zittend vanaf een hoge uitkijkpost. Het voedsel bestaat voornamelijk uit muizen. In de vlucht valt de torenvalk vooral op door de korte, spitse



*torenvalk*

vleugels en de lange rechte staart. De torenvalk hangt vaak biddend in de lucht. Hij hangt dan stil in de lucht met een gespreide staart en klapwiekende vleugels. Door het bidden kan de vogel bewegingen op de grond gemakkelijker opsporen. De prooi zoals muizen en duiven worden vanuit een stootduik gevangen.



*buizerd*

## Zeldzame vogels op Achter 't Heezenbosch

Enkele bijzondere op het scouting kampeerterrein Achter 't Heezenbosch voorkomende soorten zijn al besproken, zoals de zwarte specht en de kuifmees. Op en rond het terrein zijn echter ook nog andere bijzonder vogelsoorten waargenomen. Waaronder de boomleeuwerik, de grauwe vliegenvanger, de matkop, de boompieper en de gekraagde roodstaart. Dit zijn allemaal beschermde vogels.



*boomleeuwerik*

In Nederland leven slecht 5000 broedparen van de boomleeuwerik. De boomleeuwerik leeft op heide en in struiken. Je ziet hem niet overal, maar op het kampeerterrein is hij wel waar te nemen. De boomleeuwerik bouwt zijn nest op de grond in de buurt van een boom die door het mannetje als zangpost of uitkijkpost gebruikt kan worden. Het lu-lu-lu klinkt dan door het bos. Het voedsel van de boomleeuwerik bestaat voornamelijk uit insecten en andere kleine dieren.

